

Összefoglalás a francia zavargásokról folytatott megbeszélésről

A gyorselemzés aktualitását a 2005. október 27-én kezdődő franciaországi események adják. A Biztonságpolitikai és Honvédelmi Kutatások Központja Alapítvány 2005. december 8-ra egy szakmai megbeszélést szervezett, melyen a francia zavargások körülményeit, okait, következményeit, nemzeti és nemzetközi hatásait elemezték a résztvevők.

Dr. Deák Péter vezette le a megbeszélést, melyet az alábbi vitaindító kérdéssel nyitott meg: erőszakos események voltak-e, politikai töltetet hordoztak-e a francia zavargások, továbbá a törvénykezés szerint milyen kategóriába sorolandók az események. A kérdéssel követően a hozzászólások az alaptéma több területét érintették, ezért a tapasztalatok megfogalmazására és összegzésére is az egyes területek alapján kerül sor.

Azzal kapcsolatban, hogy a zavargások váratlanul érték-e a francia hatóságokat az a megállapítás született, hogy a franciák már számíthattak rá, valószínűleg a nagyságát és hevességét nem tudták előre megbecsülni. Személyes tapasztalatok, helyszíni kapcsolatok, továbbá az ismert információk alapján többen megerősítették, hogy a feszültség folyamatosan fennállt az „őshonos” franciák, valamint a bevándorlók és leszármazottaik között. A francia kormány és a hatóságok intézkedései már régóta érlelték a felháborodást, a problémák folyamatosan hal-mozódtak, a két fiatal halála a trafóházban csak a közvetlen kiváltó okot szolgáltatotta a zavargások megindulásához.

Arra a kérdésre, hogy kik vettek részt a zavargásokban többfajta vélemény fogalmazódott meg, a kérdést több szempontból megközelítve. A származás szempontjából megvizsgálva a zavargásban résztvevők összetételét, azok a vélemények voltak többségben, melyek szerint azok a bevándorlók alkották a fő csoportot, akik a kétféle kultúra – francia és észak-afrikai – határán, még nem találták meg saját identitásukat, továbbá, akik Franciaországban kultúrájukat megőrizve akarnak az országban maradni. A zavargásban résztvevők identitását vizsgálva megfogalmazódott, hogy olyan szocializáló tényezők működtek közre, mint az alvilág, a vallás, továbbá a társadalmi kirekesztettség. A társadalomban elfoglalt hely szerint a zavargások vezető rétegét az alsó középosztály alkotta. Ez a társadalmi réteg már rendelkezik például azokkal az elektronikai berendezésekkel – mobiltelefon, számítógép, internet –, amelyek biztosítják számára az információhoz való hozzájutást és könnyebbé teszik a szervezkedést. Elősegítette az erőszakos eseményekben való

részvételt az is, hogy ehhez a társadalmi réteghez az iszlám gondolatvilága társul, továbbá nincs perspektíva a felemelkedésre az alsó középosztályból a következő nemzedék számára. Az eddig leírtakból is kikövetkeztethető, de az események ismeretében is nyilvánvaló, hogy a zavargások legnagyobb bázisát a 14-24 éves korú fiatalok adták. Ez a korosztály még nem illeszkedett be a társadalomba, nincs megfelelően szocializálva, nem stabil. Ezzel magyarázható az is, hogy a zavargásokra nem az érdekérvényesítés volt jellemző, hanem a rombolás, az erőszak tudat kiélése, a fiatalok „nem tudom, mit csináljak” szindrómájának megnyilvánulása.

A zavargásoknak nem voltak deklarált célkitűzései, nem volt olyan személy, vagy csoport, amely fellépett volna bizonyos követelésekkel. Az egyetlen konkrét követelés, amit a többség megfogalmazott, hogy Nicolas Sarkozy belügyminiszter vonja vissza kijelentését, melyben „csőcselék”-nek – a francia „csőcselék” szónak bizonyos értelmezés szerint rasszista töltete is van – degradálta a zavargásban résztvevőket. Egyes vélemények szerint a francia tüntetések velejárója, hogy erőszakos elemek csapódnak hozzá és fokozzák a rombolást. Ez esetben viszont maga a „tüntetés” is erőszakosnak indult, az erőszakos elemek már a kezdetektől jelen voltak.

A megbeszélés során egyetértés volt abban, hogy a franciaországi eseményeket kívülről nem vagy teljesen elhanyagolható mértékben befolyásolták, irányították. A zavargások szervezettségét vizsgálva is ezt a következtetést vonhatjuk le. Először ugyan spontán módon kezdődtek az események, majd néhány nap elteltével váltak olyan módon szervezetté, hogy a résztvevők elektronikus úton koordinálták tevékenységüket. Olyan vélemény is volt, mely szerint a zavargások a demokráciából adódó rést használták ki.

A kiváltó okokat összegezve megállapításra került, hogy a szociális, etnikai, nemzetiségi problémák, vallási ellentétek, generációs gondok, továbbá a terrorizmus felől érkező gondolatok fejekbe történő beágyazódása indukálták az események ily módon való alakulását. Ezek a problémák emelkednek ki mind közül, amelyek a zavargások kitöréséhez vezettek.

Az ellenintézkedések oldaláról vizsgálva a francia eseményeket, felmerült a kérdés, hogy ezt a modellt lehet-e esetleg alkalmazni más országokban, ahol hasonló zavargásokra kerülhet sor. A rendvédelmi szervek olyan szempontból sikeresen látták el feladatukat, hogy még a legsúlyosabb zavargások idején sem érkezett hír rendőri túlkapasokról, vagy esetleg a zavargásokban résztvevő haláláról. Azt is sikerként lehet elkönyvelni, hogy az erőszakos eseményeket többnyire sikerült bizonyos keretek között tartani, a városközpontokig általában nem jutottak el a rendzavarók. A rendőri intézkedésekkel viszont nem lehetett megfékezni a zavargásokat.

Büntetőjogi szempontból nézve a franciaországi események a

csoportosan elkövetett garázdaság kategóriájába tartoznak, viszont büntetőjogilag nem voltak kezelhetők. Az őrizetbe vétel, az eljárások lefojtatása nem csökkentette a felgyújtott autók számát, a letartóztatottak helyébe új elkövetők léptek. A rendkívüli állapot bevezetése – Magyarországon ennek a szükségállapot a megfelelője – segítette a rend helyreállítását, de nem volt elegendő megoldás. A zavargásokat végül úgy sikerült elfojtani – fegyverszünetet elérni –, hogy az illetékes hatóságok kilátásba helyezték a zavargásban résztvevők és családtagjaik számára a szociális segélyek leállítását, illetve a kitoloncolást.

Gazdasági oldalról felmerült, hogy a problémákkal küzdő francia autógyáraknak fűződhetett érdeke a zavargásokhoz és az autók felgyújtásához. Ezzel viszont szemben áll az a tény, hogy a felgyújtott autók azokban a városrészekben voltak, ahol a zavargásban résztvevők éltek. A francia feketegazdaság, szervezett bűnözés határozottan profitált az eseményekből, hiszen a bűnüldözés erői le voltak kötve. Valószínűsíthető, hogy a szervezett bűnözés részéről határozott támogatás érvényesült a zavargás irányába.

Politikai szemszögből vizsgálva az eseményeket megállapításra került, hogy a politikai erőknek nem kapcsolódott érdekük a zavargásokhoz, viszont megerősödhetek a politikai paletta szélsőjobboldali elemei. A politika hibájaként róható fel a zavargások kitörése és elterjedése, mely azt teszi nyilvánvalóvá, hogy a francia bevándorlási és asszimilációs politika sikertelen volt, átalakítása szükséges.

Ez utóbbi probléma megoldása az Európai Unióban is egyre sürgetőbb, hiszen a bevándorlók integrálása a nemzetállamokba és magába az Európai Unióba jelenleg nincs megoldva, nincsenek hatáselemzések, kidolgozott alternatívák. A francia eseményekkel párhuzamban került megemlítésre a szlovákiai romák zavargása, amikor megvonták tőlük a segélyt, és fosztogatásba kezdtek. Magyarországgal kapcsolatban is felmerültek bizonyos összecsengések, potenciális veszélyforrások. Egyrészt a romák felzárkóztatásával kapcsolatban egy olyan megoldási javaslat merült fel, hogy már kisgyermekkorától el kell kezdeni a társadalomba való beilleszkedés segítségét, hogy a roma gyerekek ne csak a kötelező iskolában kerüljenek először szembe a társadalmi szocializációs intézményekkel, ahol a kezdeti kudarcok negatív hatást váltanak ki. Másrészt a fiatalok erőszakos cselekedetekre való hajlandósága merült fel, amelynek kezelésére nem elégségesek az oktatási intézmények, hanem a szülők bevonására is szükség van.

A megbeszélésről megállapítható, hogy elősegítette egy probléma több nézőpontból történő megközelítését, sikeresen vont le következtetéseket és fogalmazott meg javaslatokat. A résztvevők megfogalmazhatták véleményüket, és megismerhették mások

véleményét, melyből levonhatták azokat a következtetéseket, és szert tehetek olyan tapasztalatokra, amelyeket munkájuk, kutatásaik során hasznosítani tudnak. Minden résztvevő támogatta, hogy hasonló rendezvényekre a jövőben is sor kerüljön egy-egy aktuális probléma kapcsán.

A megbeszélés során felmerült témák közül további kutatásokat igényel az Európai Unió bevándorlási politikája, a bevándorlók kezelése és az asszimiláció elősegítése. A zavargásokat kiváltó tényezők közül ilyen téma a társadalmi beilleszkedés, szocializáció elősegítése. Mindkét témából további rész területeket lehet levezetni, mint például a vallás szerepe, gazdasági helyzet szerepe, és más hasonló területek.